

PERSBERICHT

12 februari 2021

Verslag aan het federale parlement : Eerste Aanwervingen - Doelgroepvermindering voor RSZ-werkgeversbijdragen

Sinds 1 januari 2016 krijgen werkgevers een volledige vrijstelling van de sociale werkgeversbijdragen voor een eerste aanwerving, onbeperkt in de tijd. De bedoeling ervan is ondernemers aan te moedigen hun eerste personeel aan te werven, de tewerkstelling te verhogen en de leefbaarheid van ondernemingen te verbeteren. Hoewel de kostprijs van deze onbeperkte vrijstelling sterk is gestegen, stelt het Rekenhof vast dat, de werkgelegenheid niet in dezelfde verhouding is toegenomen. De maatregel lijkt daarom minder kostenefficiënt dan de forfaitaire kortingen voor eerste aanwervingen. Bovendien wordt de maatregel soms oneigenlijk gebruikt: zo worden kortingen toegekend voor zeer hoge lonen of genieten grote werkgevers de kortingen, terwijl de maatregel in de eerste plaats was bedoeld voor KMO's. De RSZ kan door de hoge werklast en de ingewikkelde regelgeving niet alle oneigenlijk gebruik controleren. Het Rekenhof beveelt aan om te evalueren of een forfaitaire, in de tijd beperkte, vermindering beter is, omdat die kostenefficiënter is en minder risico's inhoudt op oneigenlijk gebruik.

Om ondernemers aan te moedigen om hun eerste personeel aan te werven, kent de regering kortingen toe op de sociale bijdragen die werkgevers betalen voor hun eerste werknemers, de zogenaamde doelgroepverminderingen voor eerste werknemers. Deze verminderingen bestaan al enkele decennia, maar werden grondig gewijzigd in 2016. Tot dan waren de verminderingen beperkt tot forfaitaire kortingen gedurende een beperkt aantal kwartalen. Sinds 1 januari 2016 krijgen ondernemers voor hun eerste aanwerving een volledige vrijstelling van de werkgeversbijdragen, onbeperkt in de tijd. Voor de tweede tot en met de zesde aanwerving blijft het systeem van forfaitaire en tijdelijke verminderingen behouden.

Sinds de invoering van de onbeperkte vermindering zijn er weinig of geen extra werkgevers gestart, in vergelijking met de evolutie ervoor. Het aantal werkgevers dat de vermindering toepast en het daaruit resulterende arbeidsvolume stijgen niet sneller voor de eerste aanwerving, dan bij de forfaitaire verminderingen voor de tweede tot en met zesde aanwerving. Er zijn wel aanwijzingen dat de leefbaarheid van werkgevers verbeterd is. Sinds de invoering van de volledige vrijstelling blijven meer werkgevers actief en groeit de werkgelegenheid bij werkgevers die de maatregel toepassen iets sneller. Het valt echter niet uit te sluiten dat deze verbeterde leefbaarheid deels te wijten is aan een verschuiving van bestaande werkgelegenheid naar nieuwe ondernemingen. Daarnaast kan de leefbaarheid en de evolutie van de werkgelegenheid ook beïnvloed zijn door andere maatregelen, zoals de taxshift, of door de economische conjunctuur.

De invoering van de onbeperkte vrijstelling lijkt weinig kostenefficiënt in vergelijking met de forfaitaire verminderingen. Hoewel de kostprijs (lagere sociale bijdragen) van de onbeperkte vrijstelling sterk is gestegen, is het arbeidsvolume niet in dezelfde mate toegenomen. Daarentegen stijgt de kostprijs per VTE voor de forfaitaire verminderingen voor de tweede tot en met zesde aanwerving veel minder snel dan bij de eerste aanwerving en neemt het arbeidsvolume daar in verhouding meer toe. De kostprijs is wellicht vooral gestegen doordat de maatregel wordt toegepast op hogere lonen. Dat wijst erop dat de forfaitaire verminderingen kostenefficiënter zijn om werkgelegenheid te stimuleren, in vergelijking met de onbeperkte vrijstelling.

De regering heeft de kostprijs van de doelgroepverminderingen dan ook onderschat. Ze raamde de extra kostprijs voor alle doelgroepverminderingen eerste aanwervingen in de periode 2016-2020 op 509 miljoen euro geraamd, maar in realiteit loopt de kostprijs wellicht op tot meer dan 1 miljard euro.

De ingewikkelde regelgeving, die in de toepassing soms inconsistenties tot gevolg heeft, vergemakkelijkt de opvolging door de RSZ niet. Zo zet de RSZ jaarlijks 56 voltijdse equivalent in voor de controles, goed voor 8,1 miljoen euro. De controles dekken de risico's daarbij onvoldoende af. Door het grote aantal te controleren verminderingen kan de RSZ niet alle verminderingen en mogelijke aanwijzingen van oneigenlijk gebruik controleren. Bovendien zijn de controles vrij eenvoudig te omzeilen en kan de RSZ niet altijd optreden tegen bepaalde vormen van oneigenlijk gebruik (geen echte grotere werkgelegenheid, systematische toepassing op hoge lonen, werkgevers die veel hoge verminderingen cumuleren, grote werkgevers (niet-KMO's) die gebruik kunnen maken van de maatregel).

Het Rekenhof stelde aanwijzingen van onrechtmatig gebruik vast (werkgevers die te vaak een bepaalde verminderingcode aanvragen, die de vermindering gebruiken zonder dat ze er recht op hebben enz.). Na de controles en de eventuele annuleringen door de RSZ, betwisten werkgevers het resultaat van deze controles ook geregeld voor de rechtbank.

De regering heeft aangekondigd de onbeperkte vrijstelling van werkgeversbijdragen voor de eerste werknemer na 2020 te verlengen, maar het systeem van de doelgroepverminderingen in de loop van 2021 te evalueren. Het Rekenhof beveelt aan om bij die evaluatie te overwegen om de onbeperkte vrijstelling voor nieuwe werkgevers om te zetten naar een forfaitair bedrag, beperkt in de tijd. Door de vermindering te beperken in bedrag en tijd is het risico op oneigenlijk gebruik kleiner, terwijl het mechanisme van de maatregel wel wordt behouden. Bovendien blijft de kostprijs dan beter beheersbaar.

Werkgevers die de onbeperkte vrijstelling in de periode 2016-2020 verworven hebben, blijven hier, ongeacht een nieuw systeem vanaf 2021, ook na 2020 recht op hebben. Het Rekenhof beveelt aan te evalueren of deze onbeperkte vrijstellingen eveneens moeten worden beperkt, bv. door loonplafonds.

Het Rekenhof beveelt voorts aan de regelgeving zo aan te passen dat de vereisten en controles moeilijker kunnen worden omzeild.

In hun antwoorden geven de vice-eersteminister en minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid en de minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's en Landbouw, Institutio-

nele Hervormingen en Democratische Vernieuwing aan dat de resultaten van de audit gebruikt zullen worden bij de evaluatie van de doelgroepverminderingen die gepland is in 2021.

Informatie voor de pers

Het Rekenhof controleert de openbare financiën van de federale Staat, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies. Het draagt bij tot de verbetering van het overheidsbeheer door nuttige en betrouwbare informatie die voortvloeit uit een tegensprekelijk onderzoek, toe te zenden aan de parlementaire vergaderingen, aan de beheerders en aan de gecontroleerde diensten. Als collaterale instelling van het parlement werkt het Rekenhof onafhankelijk ten opzichte van de overheden die het controleert.

Het verslag "Eerste Aanwervingen - Doelgroepvermindering voor RSZ-werkgeversbijdragen" werd aan het federaal parlement bezorgd. Het verslag, de synthese en dit persbericht zijn beschikbaar op www.rekenhof.be.